

Zundert: 1948, 16 juli 1 ex. op heide bij de Lokker (S.B.).

Schijf: 1953, 6 mei 1 paar op ontgonnen deel van de Buissche heide (S.B.).

Uit bovenstaand overzicht mag met enige waarschijnlijkheid worden geconcludeerd, dat de laatste jaren gemiddeld minstens 28 paar Tapuiten in Noord-Brabant broeden. Daarnaast werden nog pl.m. 35 dubieuze broedparen geregistreerd. Gezien deze gegevens en gezien de onvolledigheid van de inventarisatie, lijkt een schatting van 50 à 80 broedparen zeker verantwoord. Zie fig. 1.

Oudere ornithologen wijzen er op, dat het aantal broedparen de laatste decennia sterk is afgenomen. Helaas ontbreken kwantitatieve gegevens omtrent de omvang van deze achteruitgang geheel.

Literatuur.

EIJKMAN, C., e.a. (1941): De Nederlandsche Vogels, Deel I, p. 286, Wageningen.
HAVERSCHMIDT, FR. (1942): Faunistisch Overzicht van de Nederlandsche Broedvogels, p. 91, Leiden.

HELLEBREKERS, W. PH. J. (1946): Z.O. Noord-Brabant. *Limosa* 19, p. 142.

IERSEL, H. VAN (1937): De vogels rondom 's-Hertogenbosch. *Natura* 1937, p. 99.

WIGMAN, A. B. (1910): De Zomervogels van de Meer te Vlijmen (N.-Brab.).
Jaarboekje N.O.V. no. 7, p. 86.

SJ. BRAAKSMA

(afd. Natuurbescherming en Landschap
van het Staatsbosbeheer).

Korte mededelingen

(met 1 tekstfiguur)

Jonge „Bonte” Kraai in Amsterdam.

In de morgen van 5 juli 1955 bemerkte ik op de Apollolaan bij het Olympiaplein in Amsterdam-Zuid een kraaiachtige vogel, die zich op vrij onbeholpen wijze over het trottoir voortbewoog. Het dier liet zich gemakkelijk op het dak van een auto vangen. Het bleek een jonge Bonte Kraai te zijn, die nog niet goed kon vliegen. De vogel was verder zeer mak en klaarblijkelijk aan de omgang met mensen gewend.

De vogel bevindt zich thans in „Artis”. Prof. Vooüs bericht mij nu, dat hij zich ontpopt heeft als een bastaard-kraai.

Opmerkelijk is echter, dat geen enkel gegeven of waarneming verkregen is over het broeden van Bonte Kraai met Zwarte Kraai in Amsterdam-Zuid. Er blijft dus ook de mogelijkheid, dat de vogel meegebracht is „ergens” vandaan en ontsnapt is.

J. E. SLUITERS.

Summary: A young “Hooded” Crow, caught in Amsterdam.

On July 5th, 1955 a young “Hooded” Crow was caught in Amsterdam (see fig. 1). According to Prof Vooüs it was a hybrid. Possibly the bird had been brought from somewhere else and had escaped later on.

Foto J. E. SLUITERS.

Fig. 1. Jonge „Bonte” Kraai, gevangen in Amsterdam; 5 juli 1955.
[Young "Hooded" Crow, caught in Amsterdam.]

Trichinose bij een vogel.

In gevallen van twijfel bij de sexe-bepaling van een te praepareren vogel of zoogdiertje, twijfel wegens bijv. te jeugdige leeftijd (mol- len en soriciden) of wegens verwonding of verbloeding, kan men zich, ook zonder een omslachtig en tijdrovend histologisch onder- zoek, toch veelal nog zekerheid verschaffen door van de betreffende gonade, of de resten daarvan, c.q. wat men daarvoor aanziet, een eenvoudig „Quetsch”-praeparaatje te maken, en daarvan vervol- gens bij matige vergroting de microscopische anatomische bouw vast te stellen.

Bij een op 16 november 1955 te Wilp (Geld.) gevangen *Garrulus glandarius* subsp. zag ik mij genoodzaakt, de bedoelde bewerking toe te passen. Weliswaar wees alles in de richting van de manne- lijke sexe, maar als gevolg van een te ruwe omgang met mes en schaar kon slechts één der vermeende testes worden teruggevonden, en deze leek, gezien de forse gestalte van de vogel, onredelijk klein, nl. 2 à 2½ mm lang. Daar ook een onderzoek onder water te be- zwaarlijk, en niettemin de grootste bereikbare zekerheid zeer wen- selijk was, maakte ik vlug een kneuspraeparaatje als boven bedoeld tussen twee stukjes vensterglas. Behalve dat mijn onderstelling hiermee subiet bevestigd werd, gaf het microscoop naast het testikel- weefsel, geheel buiten mijn verwachting, een ingekapselde Trichine te zien!

Uit de aard der zaak heb ik het cadaver vervolgens nader onder- zocht door steekproefjes te nemen uit verschillende organen, en het resultaat was in 't kort als volgt. De voornaamste zetel der ge- inkysteerde Trichinen schijnt geweest te zijn de pars cardiaca van de maag met de naburige vliezen, die gedeeltelijk tevens de genitaliën

begeleiden. Negatief was 't onderzoek van de spierwand der maag, de hartspier, het mesenterium, een intercostale spier, de spieren van de achternek en de darmwand op verschillende plaatsen, en uiteraard ook dat van nier, lever, long en hersenen. Hoewel er een behoorlijk aantal bewoonde kysten voor 't voetlicht kwamen, meestal verspreid, maar ééns 3 en eenmaal zelfs 4 vlak naast elkander, was de infectie toch geen ernstige. De vogel, die zich met een dode Bosmuis had laten vangen (— de eikelooft was dit jaar volslagen mislukt! —) was dan ook kerngezond en in prima conditie, zodat gevraagd kan worden of bij het ontbreken van enig ziektebeeld de term „trichinose” hier eigenlijk nog wel van toepassing is.

In enkele kysten kon men de bewoner zeer duidelijk zien bewegen, en nog iets sterker was dit 't geval met een Trichine, die door breken van hare kyste geheel vrij was komen te liggen. Die beweeglijkheid wijst er m.i. op, dat het inkysteren nog niet geheel zijn beslag gekregen had.

Onwillekeurig rijst de vraag, in welke magen deze wormkysten van Gaaien door de Natuur bestemd zijn terecht te komen. Aan kannibalisme, zoals bij ratten, behoeft niet te worden gedacht, en wellicht ook niet, of niet in de eerste plaats, aan de grootste natuurlijke vijand, de Havik. Eerder zou ik het willen zoeken onder de kleine knaagdieren, en dan komt m.i. allereerst in aanmerking onze overal zeer talrijke Kleine Bosmuis, *Apodemus sylvaticus sylvaticus* (Linn.), die niet alleen gaarne van verse cadavers eet, maar zelfs ook gretig de in 't jachtveld liggende beenderen van zwijnen en honden nog beknabbelt. Eenmaal in de Bosmuis aangeland zijnde, en daarin op de gebruikelijke wijze sterk vermeerderd, vindt de Trichine haar weg gemakkelijk naar de Gaai terug, want, alhoewel ik in de maag van vele geschoten Gaaien nog immer muizen-resten heb aangetroffen, spreken de diverse door mij met Bosmuizen als lokaas gevangen Gaaien toch in dit opzicht wel boekdelen! (— Juist dezer dagen nog 4 stuks achter elkander! —)

Is deze hypothese juist, dan moeten er vanzelfsprekend ook trichineuze Bosmuizen gevonden kunnen worden, en mogen wij hetzelfde ook van Uilen etc. verwachten, onder voorbehoud nochtans, dat deze vogels eveneens een voor de Trichinen bruikbare voedingsbodem zijn. Ook is de kans niet uitgesloten, dat mijn Gaai van 16 november een immigrant van elders was, uit een land waar de natuurlijke verhoudingen anders liggen dan ten onzent, zodat in dat geval de tweede gastheer der Gaaien-trichine een dier zou kunnen zijn, dat bij ons niet voorkomt.

Teneinde geen onnodig werk te doen zou derhalve begonnen moeten worden met een nasporing bij onze eigen Nederlandse broed-Gaaien, en blijken zich ook dááronder Trichine-dragers te bevinden, dan komt pas logischerwijs de Bosmuis als onderzoeks-object aan de beurt. Aangenomen, dat dit alles nog niet reeds lang bekend is! Terzelfder plaats is twee dagen later, de 18de november, opnieuw een Gaai gevangen; deze werd bij nauwkeurig onderzoek niet trichineus bevonden.

Summary: A case of trichinosis in a Jay (*Garrulus glandarius*).

The author reports his discovery of a case of trichinosis in a Jay, *Garrulus glandarius* subsp., and discusses the possible alternative host of the parasitic worms in question. The kysts were situated principally near the cardia. Perhaps the Woodmouse, *Apodemus s. sylvaticus* (Linn.), may have something to do with the infection of the birds as being a link in the life cycle of these fleshworms.

W. C. VAN HEURN

Wilp (Geld.), „Kleine Noordijk”, 21 november 1955.

Sur des oeufs stériles.

Le 6 mai 1955 je découvris dans un nichoir dans la propriété „de Kleine Noordijk” à Wilp (Gueldre) une couvée de la mésange charbonnière (*Parus major major* L.) composée de 4 ou 5 oeufs; le lit épais de matière végétale et animale dans lequel ils étaient enfouis ne me permit pas, ni par la vue, ni par le toucher, de déterminer leur nombre exact. Lors d'une inspection que je fis le 11 mai je remarquai que l'un des parents couvait avec ardeur et je pris garde par conséquent de ne pas le déranger. Le 24 mai, pendant que les parents avaient quitté le nid, j'y comptai 9 oeufs; cette couvée peut donc avoir été complète le 10 ou le 11 mai, en sorte que 14 à 13 jours étaient déjà passés depuis le commencement de la ponte. A l'inspection suivante le 30 mai, je ne découvris non plus aucun des parents, mais les 9 oeufs étaient toujours là. J'attribuai involontairement la longue durée de la période d'incubation à la température de ce printemps qui fut très basse, et qui avait aussi désorganisé le cours normal des choses dans le monde des plantes, de sorte qu'en automne les hêtres, les érables, les châtaigniers (les blancs aussi bien que les rouges), les chênes, à l'exception du chêne rouge (d'Amérique) et aussi les pommiers et les poiriers portaient très peu ou point de fruits. Cependant le 10 juin, à ma stupéfaction, un des parents était sur sa couvée et ne s'envola pas à mon approche; le 20 juin malgré cela les oeufs, dont 8 seulement étaient visibles, se trouvaient toujours là. Le 17 juillet j'ai enfin enlevé les oeufs dans le but de les examiner. Tous les 9 étaient absolument stériles et leur vitellus s'était transformé en une matière plus ou moins caséeuse; néanmoins à force de beaucoup de patience et de prudence je pus les vider „lege artis” et les conserver. J'ai gardé aussi le nid pour servir de preuve qu'il n'avait pas contenu de jeunes et que les oeufs récoltés ne pouvaient donc pas être une seconde couvée, abandonnée par les parents.

Ce cas nous apprend que le nombre d'oeufs stériles, un phénomène très commun du reste, peut s'élever parfois, aussi chez des oiseaux vivant complètement à l'état sauvage, à 100%, ce qui nous force à être prudents dans notre jugement et ne pas être trop prompts à attribuer la non réussite des couvées dans la nature à l'influence de l'homme!

Il nous faut ensuite considérer la question si dans ce cas un oiseau mâle a été présent. En général chez nos oiseaux de basse-cour la

coopération du coq est superflue pour obtenir une abondante production d'oeufs. Probablement l'ovulation dans un ovaire sain et en état de maturité a lieu à temps fixe, sans qu'elle a besoin d'être stimulé par un élément mâle. Et l'ovule, en ce cas le vitellus sorti de la vésicule de GRAAF, une fois recueilli par l'oviducte, s'enveloppe de couches successives d'albumen et finalement de la coquille, indifférent s'il a été en contact avec un spermatozoïde dans sa phase initiale ou non.

La seule chose remarquable, dans le cas décrit cidessus, est que la femelle est restée sur ses oeufs au moins pendant 30 jours, savoir à partir du 10 ou 11 mai jusqu'au 10 juin pour le moins.

Postscriptum.

Dans le dernier numéro de „Vanellus” 8, p. 262 mention est faite d'une couvée de *Ciconia alba*, dont tous les 8 oeufs étaient stériles. Il est regrettable qu'on a omis de mentionner pendant combien de temps cet échassier est resté sur ses oeufs et si l'on a remarqué quelque fois 2 oiseaux adultes en même temps aux abords du nid; dans ce cas l'un des deux a pu être le mâle. Il peut se passer que sur un nid de cigognes connu depuis longtemps, seulement un des parents retourne au printemps pour disparaître après quelques jours. En général on ignore si cet oiseau solitaire pond des oeufs, qui en ce cas doivent forcément être stériles.

Wilp (Gueldre), décembre 1955.

W. C. VAN HEURN.

Een geval van samenleggen van de Bontbek- (*Charadrius hiaticula*) en de Kleine Pluvier (*Ch. dubius*).

Op 11 juni 1955 verzamelde ik op perceel R' van de dijk van Oostelijk Flevoland, tussen Kampen en Elburg, een verlaten „legsel” met 2 eieren van de Bontbek- en 1 van de Kleine Pluvier. Maten resp. 36.4×25.0 ; 35.0×25.3 en 30.6×23.1 . De eieren bevinden zich thans in de coll. HELLEBREKERS.

SLUITERS (*Limosa* 27, p. 80—81) vermeldt een drietal gevallen van samenleggen van Bontbek- en Kleine Pluvier: 1 bij Amsterdam, door hem zelf geconstateerd en 2 in Zweden, geciteerd uit een publicatie van DURANGO, waarin ook gevallen van overnemen van nesten van Strand- (*Ch. alexandrinus*) en Kleine Pluvier (*Ch. dubius*) door de Bontbekpluvier (*Ch. hiaticula*) werden beschreven. In het geval bij Kampen was het „legsel” zoals reeds vermeld, echter verlaten.

C. G. B. TEN KATE.

Summary: Nest, containing 2 eggs of the Ringed Plover (*Charadrius hiaticula*) and 1 of the Little Ringed Plover (*Ch. dubius*)

On June 11th, 1955 along the dam of the future Polder "Oostelijk Flevoland", between Kampen and Elburg, a nest was found, containing 2 eggs of the Ringed Plover and 1 of the Little Ringed Plover. The nest was abandoned. The eggs now are in the collection of Mr. HELLEBREKERS.